

Rikkalikult teavet eesti keelest ja meelest

Sõida tasa üle silla. Raamat eesti keelest ja meelest.
Raimo Raag, Jüri Valge. EKSA, 2018, 384 lk

Raimo Raagi ja Jüri Valge koostatud eesti keele- ja meeleraamat „Sõida tasa üle silla“ on tõeline varaaht. Kui avada selle aida uks, jõuab siseneja ruumi, mis on keelerikkusi täis.

Esiteks juhatatakse lugeja mõtlema selle üle, milline üldse on eesti keel oma murrete, völdete ja eripärase õ-tähga. Huvitav on tõdeda, et omamoodi värvingu meie keelele annab nimevalik – see, missuguste nimedega oleme end ümbritsenud: isiku-, looma-, koha-, hüüd- ja naljanimed (*odratolgused, vandiraiujad* või *punnjunlased*). Ehk pole ka nii mõnigi keelekasutaja senini tähele pannud, kui palju on eesti keeles näiteid tavast isikustada keskkonda sellele inimlikke tundeid omistades (*kurb uudis, õnnelik juhus, tänulik põrandakattematerjal*).

Teise peatükiga tutvust tehes satutakse ajalooõngulistele radadele, kust leiab teavet keele arengu kohta mitmest aspektist – kuidas sai eesti keel selliseks, nagu ta praegu on. Heidetakse pilk folkloorist ja soome-ugrilisest ajaloost meieni ulatuvale pärandile. Saab tutvuda eesti kirjakeele ajaloo kroonikaga. Samas kohtub lugeja keeleteadlastega, saab infot nende töödest, ülevaate keeleväljaannetest, satub huvitavatele ja olulistele keelesündmustele. Nii jõutakse välja tänapäeva ja heidetakse pilk homsessegi.

Peatükk „Rahva ja riigi keel“ jagab teavet ja kutsub mõtlema eesti keele staatusest nii tunnetuslikul kui ka ametlikul tasandil: keeleseadused, eesti keel riigikeelena, asutused-ühendused, kes tegelevad keele arendamise ja kaitsmisega. Ja kui mõne lugeja jaoks oli kõnealuse raamatu pealkiri

mõistatuseks, siis selles peatükis leidub lahendus – lausega „Sõida tasa üle silla” seonduva keelte iludusvõistluse legendi teket selgitav lugu.

Raamatu kaks viimast peatükki pakuvad võimalust üle riigipiiri laia maailma vaadata: eesti keele seosed teiste keeltega, teiste keelte mõju eesti keelele, eesti keel mujal maailmas, maailmakirjandus eesti keeles.

Koguteose lõpus on meeldiv võimalus tutvuda selle autoritega – neid on palju: 41. Neil kõigil on olnud väärtuslikku teavet lugejate üllatamiseks – nii palju erinevaid lähenemisvõimalusi eesti keelele!

Kogumik on kasutatav nii õpikuna kui ka teatmeteosena, huvitavat lugemist leidub igas vanuses ja erineva teadmistepagasiga inimestele. Õpikuna saab seda kasutada mitmesuguste keelekursuste ilmentamiseks ja materjali jätkub lausa mitme erineva rõhuasetusega eesti keele valikkursuse jaoks. Leidlik õpetaja saab selle põhjal ise sobiva kursuse kokku panna. Ka keelelaste uurimis- ja praktiliste tööde tarbeks leiab kogumikust huvitavat materjali ja siin on hea võimalus õpilaste emakeelehuvi suurendamiseks. On palju sellist, mis kutsub kaasa mõtlema, edasi mõtlema, arutlema. Nii mõnigi varasem käsitlus on raamatus saanud täienduse ja uue vaatenurga.

Väga tänuväärne on, et kogumiku autorid on materjaliga süvitsi tegelemise kergendamiseks kirjutanud tekstide lõppu küsimusi. Nende kaudu saab keelehuviline loetu kohalejõudmist kontrollida (kas ikka lugesin nii, et tähtsaim silma hakkas, meelde jäi?). Mõned küsimused juhatavad ka tekstist välja, kutsuvad seoseid looma. Hea ja vajalik on lisalugemiseks mõeldud allikate loend artiklite lõpus – eriti kui otsitakse materjali uurimistöö kirjutamiseks.

Headeks positiivse emotsiooni kandjateks on loomeinimeste ja mõne teise keeleruumiga seotud eestimaalaste kirjutised nende suhtest eesti keelega. Need lood teevad raamatu huvitavamaks ja justkui õhulisemaks, andes hea võimaluse kõrvalt näha-kuulda ja tunnetada midagi niisugust, mis oma keeleruumis argipäevi veetval eestlasel tähelepanuta võib jääda.

Ka on tore, et lisamaterjalid ja pildid vanadest väljaannetest on kohe siinsamas teksti sees. Kahju ainult, et ilmselt ruumipuudusel ei olnud võimalik neid pilte esitada suuremas formaadis.

Kes süüvib sellesse teosesse, sellele on eesti keele ja meelega aardeleitud tagatud.

Piibe Leiger, Heily Soosaar